

De landbouworganisaties

De structuur van onze landbouw is de afgelopen jaren snel veranderd en dit zal in de komende jaren vermoedelijk nog aanzienlijk sneller gaan. Dit zou ook wel eens ingrijpende veranderingen nodig kunnen maken in de structuur van onze landbouworganisaties. Door de toenemende specialisatie worden de verschillen in de diensten, die de agrariërs van hun organisaties verlangen, steeds groter, terwijl voorts geleidelijk aan vrijwel elke boer over een auto beschikt, zodat hij regelmatig contact kan onderhouden met collega's op een veel grotere afstand dan vroeger. Bovendien zal ook de 'ontzuiling' die bij de laatste verkiezingen zo'n duidelijke rol heeft gespeeld, de landbouworganisaties zeker niet onberoerd laten. Misschien kunnen wij als buitenstaander een bijdrage leveren aan de bezinning hierover binnen de organisaties. Het is voor de mens nu eenmaal moeilijk zichzelf te veranderen, en dit geldt zeker voor een organisatie.

Ontwikkeling van de leden

De functies van de organisaties liggen enerzijds in de ontwikkeling van de leden en anderzijds in de behartiging van hun belangen, vooral bij de overheid. De standsorganisaties hebben in het verleden een zeer gunstige invloed gehad op de vaktechnische ontwikkeling van hun leden. Thans is dit vooral nog het geval door hun bemoeiing met het landbouwonderwijs, dat nagenoeg volledig met overheidsgelden wordt gefinancierd en onder een zeer grote overheidsinvloed staat. De vermindering van het aantal boeren maakt het in veel streken echter moeilijker een school van de eigen organisatie te bezoeken.

Het landbouwkundig onderzoek en de snel veranderende prijsverhoudingen hebben tot gevolg dat het voor de boeren steeds belangrijker wordt voortdurend te blijven leren. Op dit gebied hebben de plaatselijke afdelingen een zeer nuttige rol gespeeld. Deze taak wordt steeds meer overgenomen door verenigingen voor bedrijfsvoorlichting en gespecialiseerde studieclubs, die een veel groter geografisch werkterrein hebben dan een afdeling van

een standsorganisatie. In Noord-Limburg heeft men zelfs al een speciale studieclub van uitsluitend pluimveehouders met meer dan 10.000 legkippen. Aldus verliest de plaatselijke afdeling van de standsorganisatie gaandeweg een belangrijk deel van haar functies.

Nu blijkt dat dergelijke studieclubs en verenigingen voor bedrijfsvoorlichting een belangrijke invloed krijgen op de vaktechnische scholing van de boeren, vraagt men zich af of zij ook de boeren niet zouden moeten vertegenwoordigen in de landelijke voorlichtingsraad en de provinciale raden voor bedrijfsontwikkeling. De voornaamste klacht van de boeren over de voorlichtingsdiensten is, dat zij niet voldoende voorlichting krijgen, en het ziet ernaar uit dat deze klacht in de toekomst nog meer zal worden gehoord. Toch dringen de vertegenwoordigers van de standsorganisaties in de voorlichtingsraden slechts zelden op uitbreiding of verbetering van de voorlichting aan. Wel vragen zij om subsidies van het O. en S.-fonds, die voor de boeren uiteindelijk van minder belang zijn dan goede voorlichting. Ook de voorlichters zijn vaak teleurgesteld, omdat de voorlichtingsraden niet werkelijk meedenken over de gewenste voorlichtingsprogramma's. Men vraagt zich af of dit niet anders zou worden, als een deel van de leden van deze raden gekozen werd uit de verenigingen voor bedrijfsvoorlichting en de studieclubs, die zich regelmatig bezighouden met de inhoud van voorlichtingsprogramma's. In Drente wordt dit op informele basis al gedaan.

Een educatieve functie die de standsorganisaties nog wel vervullen, is de voorlichting in de gezins sfeer: huishoudelijke, agrarisch-sociale en economisch-sociale voorlichting, die minder afhankelijk zijn van de specialisatie van het bedrijf. Men krijgt niet de indruk dat de organisaties deze voorlichting zijn gaan geven omdat hieraan bij de leden een grote behoefte bestond, maar omdat enkele ambtenaren van het Ministerie van Landbouw en functionarissen van de standsorganisaties dit wenselijk vonden. In verscheidene gevallen zijn de bestuursleden deze nieuwe vormen van voorlichting nu wel zodanig gaan waarderen, dat zij deze niet graag meer zouden missen. Men heeft aan-

vankelijk gemeend dat de inhoud van deze voorlichting sterk zou verschillen naar de levensbeschouwelijke richting van de organisatie, maar door sommige functionarissen van deze organisaties zelf wordt betwijfeld of dit inderdaad het geval is. Misschien is een belangrijker gevolg van de band met de organisatie nu wel, dat secretariaat en bestuur beter over problemen van de gewone leden zijn geïnformeerd.

Belangenbehartiging

Genoemde informatie is van veel belang voor de belangenbehartiging bij de overheid, op het moment de hoofdtaak van de standsorganisaties en het Landbouwschap. Het gewone lid heeft niet het gevoel dat hij nog een grote invloed kan uitoefenen op de wijze waarop zijn belangen worden verdedigd. Dit wordt in hoofdzaak bepaald door de functionarissen van de organisaties en de veelal betaalde bestuursleden, temeer daar het steeds moeilijker wordt boeren te vinden, die tijd kunnen besteden aan het bestuur van organisaties. Men zou kunnen overwegen om, alvorens een bepaald standpunt bij de overheid te verdedigen, zoveel mogelijk eerst de mening te vragen van een groot aantal discussiegroepen van leden die in dit probleem zijn geïnteresseerd. Op grond van de ervaringen van het Ohio Farm Bureau heeft Houttuyn Pieper op diverse vergaderingen een dergelijke werkwijze voorgesteld.

Men kan zich afvragen van welke groepen de belangen het beste door de standsorganisaties behartigd kunnen worden en voor welke groepen dit beter door andere organisaties gebeuren kan. Is het inderdaad verstandig de belangen van de fruittelers en de kalvermesters door dezelfde organisatie te laten behartigen en bijvoorbeeld die van de banketbakkers, die ook granen verwerken tot een veredeld produkt, door een andere? Bestaan er ook tegengestelde belangen tussen de verschillende groepen, die een gezamenlijke belangenbehartiging moeilijk maken? Een deel van de agrarische ondernemers met gespecialiseerde bedrijven is weliswaar lid van een standsorganisatie, maar hun belangstelling ervoor is gering.¹ Realiseert men zich voldoende, dat het vroegere sociale isolement van de agrariërs bezig is te verdwijnen? De plattelands-jongerenorganisaties zijn hierdoor al ingrijpend van karakter veranderd.

Inderdaad zijn de standsorganisaties gezamenlijk beter in staat een apparaat op te bouwen, dat in Brussel invloed kan uitoefenen, dan elke kleine groep van gespecialiseerde bedrijven. Men kan echter niet verwachten dat dit apparaat goed op de hoogte is van de belangen van elke gespecialiseerde groep van agrariërs, tenzij men er zeer bewust

naar streeft de communicatie te verbeteren. Door dat het prijsbeleid voor landbouwprodukten thans in Brussel wordt bepaald, kunnen de Nederlandse standsorganisaties minder voor het inkomen van leden bereiken dan toen dit geschiedde in den Haag. Gezien de onderlinge verschillen in bedrijfsresultaat kan men er evenwel moeilijk aan twijfelen dat een goede voorlichting voor het inkomen van de boeren heel belangrijk kan zijn.

Het is beslist nog niet duidelijk hoe de landbouworganisaties de belangen van hun leden in de toekomst het beste kunnen behartigen. Hierover is ook veel minder onderzoek gedaan dan over de structuurveranderingen in de landbouwbedrijven. Meer zou kunnen worden gezegd als niet alleen een globaal beeld beschikbaar was van de landbouw van de toekomst, maar bijvoorbeeld ook bekend was welke functies op het ogenblik precies door de verschillende organisaties worden vervuld, waar overlappingen en hiaten optreden, op welke wijze deze functies worden vervuld, hoe men hierover contacten met de leden onderhoudt en tussen welke organisaties veel dubbele lidmaatschappen voorkomen. Van allerlei kanten wordt de boer voorgehouden dat een bedrijfseconomische boekhouding zeer gewenst is voor een efficiënte bedrijfsvoering. Op dezelfde gronden lijkt het ons ook gewenst een onafhankelijk instituut een taakanalyse te laten maken van het grote aantal agrarische organisaties, dat er in Nederland bestaat. Vermoedelijk zou een dergelijk onderzoek wegen kunnen aangeven om de efficiency van de dienstverlening aan de boeren te vergroten.

Zelfs als wij ons een goed beeld kunnen vormen van de voor de toekomst gewenste vorm van landbouworganisaties, zal het nog wel enige tijd duren voor dit kan worden gerealiseerd. Op de landbouwbedrijven worden vernieuwingen vooral ingevoerd, doordat een boer eens wat nieuws probeert op een moment dat anderen dit nog niet aandurven; zijn voorbeeld kan dan de anderen helpen met hun besluit. In organisaties kan een vernieuwing gewoonlijk pas worden ingevoerd, nadat de meerderheid van de bestuursleden overtuigd is van het nut hiervan, tenzij een nieuwe organisatie of een effectieve oppositie wordt gevormd. Dit is een van de redenen waarom de structuur van de organisaties gewoonlijk achter dreigt te lopen bij de behoeften van de maatschappij.

A. W. van den Ban

¹ R. A. van Raalte: Hoe boeiend is het 'Vakblad voor de Bloemisterij'? Een onderzoek naar de leesbaarheid van het 'Vakblad voor de Bloemisterij', alsmede naar de leesgewoonten van haar lezers. Stencil afd. Voorlichtingskunde, mei 1966, 88 pp.

J. Visser: De houding van de tuinders in een drietal groenteteeltcentra van het Rijkstuinbouwconsulentschap Arnhem tegenover de tuinbouwvoorlichting. Stencil afd. Voorlichtingskunde, februari 1967, 62 + 8 pp.